

Είναι γεγονός ότι το να αποφασίσει κανείς να ανεβάσει το θεατρικό του Όσκαρ Ουάιλντ «The Importance of Being Earnest» χρειάζεται θάρρος και πεποίθηση ότι το μεγάλο αντικειμενικό εμπόδιο της αδυναμίας να αποδοθεί σε όποια άλλη γλώσσα εκτός από την αγγλική το λογοπαίγνιο με το επίθετο «earnest» («ειλικρινής, σοβαρός») και το ανδρικό όνομα Ernest, θα παρακαμφθεί με κάποιο τρόπο. Ο μεταφραστής Ερρίκος Μπελιές, ο πάντα απότομος στο θέμα του ξεπεράσματος των μεταφραστικών παγίδων, έδειξε με την ελληνική εκδοχή του ουάιλντικου κειμένου ότι το καλύτερο είναι να μην πολυεξηγείς στον θεατή τι συμβαίνει μ' αυτό το όνομα «Ερνεστ» και πού κολλάει ο τίτλος του έργου. Έτσι πρέπει να έπραξαν όσοι ανέβασαν το έργο σε ελληνικές θεατρικές σκηνές.

Σ' ό,τι αφορά τις κυπριακές, το μόνο παράδειγμα που θυμάμαι είναι η παραγωγή του ΘΟΚ του 1996 σε σκηνοθεσία του Τζων Θεοχάρη. Πάω τόσο πίσω στον χρόνο για να θυμίσω στον εαυτό μου ότι οι δυσκολίες πήγαιναν τότε και πάνε και τώρα, όταν το έργο ανεβαίνει στο Θέατρο Σκάλα, πολύ πιο πέρα από τη μη απόδοση του λογοπαίγνιου. Κι ο πολύ συγκεκριμένος στόχος κατά του οποίου βάλλει ο συγγραφέας -τα ήθη, η ανηθικότητα, η υποκρισία, ο καθωσπρεπισμός, ο πουριτανισμός, η ρηχότητα στην Αγγλία της ύστερης βικτωριανής εποχής- όχι απλά δεν υπάρχει για να πολεμηθεί με σθένος, αλλά είναι και άγνωστος, ή μάλλον ανοίκειος, στο κοινό.

Μαζί με την εποχή υποχωρούν σε μια ομιχλώδη για τη σημερινή αντίληψη περιοχή και οι απεικονιζόμενοι κοινωνικοί τύποι, όπως, π.χ. Λαϊδη Μπράνκελ, οπότε ο πειρασμός να παίξει κανείς... Άγγλους ηθοποιούς που παίζουν τους ρόλους, είναι μεγάλος. Χειρότερος ίσως είναι ο πειρασμός να παίξει κανείς... το κοστούμι του. Σημαντική θέση στον κατάλογο των αντικειμενικών δυσκολιών είναι το παιχνίδι του Ουάιλντ με τα θεατρικά είδη, όπου η πλοκή μιας φαρσοκωμωδίας συνυπάρχει με την παρωδία του μελοδράματος και την κοινωνικά σάτιρα υψηλής αιχμηρότητας.

Και ποιο είναι το συμπέρασμα; Να μην επιλέγεται ο Ουάιλντ στο θεατρικό μας «εδώ και τώρα»; Αλίμονο, όχι, αλλά να επιλέγεται όταν κάποιος τον εκτιμά για τα προσόντα που είναι πάντα εκεί, που είναι ολοζώντανα και... μεταδόσιμα στο κοινό. Για το απίστευτης ποιότητας χιούμορ. Για την αναποδογυρισμένα αποφθεγματική του γλώσσα (π.χ. και από μνήμης, όταν ο Τζακ ανακαλύπτει ότι προσποιούμενος τον Έρνεστ, μια ζωή άνηκε στην κατηγορία ανθρώπων που λένε την αλήθεια, αφού έτσι τον βάφτισαν, πριν τον χάσουν, η Γουέντολιν εκφράζει την ελπίδα ότι αυτός απ' εκεί και πέρα θ' αλλάξει). Για την ικανότητα να ζωγραφίζει όλα τα πρόσωπα του έργου με σατιρικό χρωστήρα. Για τη χαριτωμένη ικανότητα να σπίνει ανάποδα τις «ηθικές αξίες». Για τους

λαμπρούς διαλόγους του. Γι' αυτό που συμφωνήσαμε να ονομάζουμε πνεύμα χωρίς να χρειάζονται περαιτέρω διευκρινίσεις. Για την ευκαιρία όλα αυτά να αποδοθούν με πνευματώδη, σπινθηροβόλα και εύστοχη υποκριτική.

Δεν πιστεύω να συμβαίνει συχνά, ακόμα και στην Αγγλία, στο ρεπερτόριο ενός θεάτρου να παίζονται ταυτόχρονα δύο έργα του Ουάιλντ. Η Μόνικα Μελέκη, η σκηνοθέτιδα του «Η σημασία να είσαι σοβαρός», ανέβασε στην παιδική σκηνή του Θεάτρου Σκάλα «Το αστρογένητο παιδί» («The Star-Child») του ίδιου. Φαίνεται πως η Μόνικα Μελέκη αγαπά κι επιλέγει τον Ουάιλντ για κάποια άλλα προσόντα, όχι πάντως γι' αυτά που ανέφερα πιο πάνω. Το κείμενο του έργου δεινοπάθησε στην παράσταση όχι μόνο λόγω περικοπών (σ' αυτόν τον φαύλο κύκλο έχουν παγιδευτεί πολλές κυπριακές παραγωγές θεωρώντας ότι το κοινό τους δεν «σπκώνει» μεγάλης διάρ-

κειας κείμενα, με αποτέλεσμα το κοινό όντως να εκπαιδευτεί στο δόγμα ότι καλό θέατρο σημαίνει σύντομο θέατρο). Στην παράσταση του Σκάλα ο λόγος του Ουάιλντ ίσα-ίσα που προβάλλει τη γραμμή της πλοκής. Του παραχωρείται μια θέση μετά από τον χορό (χορογραφίες Φαίδρα Καραβοκύρη-Ζένιου), τη μουσική (σύνθεση Χρίστος Ανδρέου), ακόμα και τα κοστούμια (ενδυματολογία Γιώργος Αχιλλέως).

Ο χώρος που κατέχουν αυτά τα στοιχεία στην παράσταση είναι εκπληκτικά μεγάλος. Οι διάλογοι κομματιάζονται και διακόπτονται με χορευτικά νούμερα που επιφορτίζονται με επιπρόσθετο σκοπό να αποδώσουν τις σχέσεις των προσώπων, όπως το φλερτ, τον ανταγωνισμό, κ.ά. Δεν μπορώ να φανταστώ αν είναι θεωρητικά δυνατόν το χιούμορ και το πνεύμα του Ουάιλντ να αποδοθούν ποτέ μουσικοχορευτικά, πάντως, στην παράσταση του Σκάλα αυτό δεν συμβαίνει. Εκτός από τους προαναφερμένους τρόπους της υποβάθμισης του λόγου, υπάρχει και η υποκριτική που είναι εκτός προδιαγραφών μιας ουάιλντικής παράστασης. Δεν θα ήθελα να προβώ σ' ένα οδυνηρό επιχείρημα αξιολογικών διαβαθμίσεων.

Η προηγούμενη παραγωγή του Σκάλα, το «Αγαπητή Ελένα» σε σκηνοθεσία Νίκου Νικολαΐδη διαπνεόταν από αέρα ανανέωσης, από μια υπεύθυνη στάση μπροστά στο έργο που επιλέγθηκε, από μια εμπιστοσύνη προς το κοινό. Η

Μόνικα Μελέκη στον κεντρικό ρόλο έδειξε πόσο καλό αποτέλεσμα μπορεί να προκύψει όταν συμπίπτουν οι υποκριτικές δυνατότητες ηθοποιού με τις απαιτήσεις του ρόλου, με τη γνώση της απεικονιζόμενης εποχής, με την αισθητική του κειμένου. Στην παράσταση «Η σημασία να είσαι σοβαρός» αυτή η σύμπτωση ικανοτήτων με τις πραγματικές απαιτήσεις του έργου δεν συμβαίνει.